

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی هراس اجتماعی دانش آموزان ابتدایی بر اساس کمال‌گرایی والدین

اسماء ملازایی^۱، راحله باران زهی^۲، مریم جنگی زهی شستان^۳، مریم باران زهی^۴، سمیرا دهقان زهی^۵

۱- کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، پردیس رسالت زاهدان

۲- کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، پردیس رسالت زاهدان

۳- کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، پردیس رسالت زاهدان

۴- کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، پردیس رسالت زاهدان

۵- کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، پردیس رسالت زاهدان

asmamollazahi39@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی هراس اجتماعی دانش آموزان ابتدایی بر اساس کمال‌گرایی والدین انجام شد. پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش کلیه والدین و دانش آموزان آن‌ها در مقطع ابتدایی سیستان و بلوچستان در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بودند. حجم نمونه ۴۵۲ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش پس از انجام هماهنگی‌های لازم با مراکز ابتدایی سیستان و بلوچستان به محل کلاس دانش آموزان در این مراکز مراجعه کرده و سپس پرسشنامه‌های پژوهش برای پاسخگویی در اختیار والدین این دانش آموزان قرار داده شد. در این پژوهش برای بررسی هراس اجتماعی دانش آموزان از خرده مقیاس هراس اجتماعی در پرسشنامه هراس دانش آموزان ابتدایی که توسط اسپنش، رپی، مکدونالد و اینگرام (۲۰۰۱) تهیه شده است استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که بین کمال‌گرایی والدین با هراس اجتماعی دانش آموزان ابتدایی رابطه معنی‌داری وجود دارد. در تبیین نقش کمال‌گرایی والدین می‌توان گفت که کمال‌گرایی منفی برعکس کمال‌گرایی مثبت، انتظارات غیرواقع‌بینانه را گسترش می‌دهد و ارزش‌های انتقادی را در پی دارد.

کلمات کلیدی: هراس، اضطراب، مدرسه، کمال‌گرایی والدین، دانش آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

هراس اجتماعی با ترس یا اضطراب فراوان درباره یک یا چند موقعیت اجتماعی مشخص می‌شود که در آن‌ها احتمال دقت نظر به بیمار و تجزیه و تحلیل دیگران وجود دارد. مدل‌های شناختی اضطراب اجتماعی بر اهمیت نقش شناخت‌های ناکارآمد در تداوم اجتماعی تأکید دارند. «ترس از ارزیابی منفی» و «ترس از ارزیابی مثبت» از جمله شناخت‌های ناکارآمد در این مشکل روان‌شناختی هستند (کلارک و ولز، ۱۹۹۵؛ به نقل از دمرچلی، کاکاوند و جلالی، ۱۳۹۶). اختلال هراس اجتماعی، اختلال پیچیده‌ای است که شامل اجزاء و ابعاد مختلفی برای بررسی و ارزیابی است. هراس اجتماعی، به‌عنوان تجربه استرس، ناراحتی و ترس مربوط به موقعیت‌های اجتماعی که منجر به اجتناب عامدانه از موقعیت‌ها و ترس از مورد ارزیابی منفی قرار گرفتن از سوی دیگران می‌شود، تعریف شده است (زابدت، سالیانس، سیرا و پارا، ۲۰۰۷؛ به نقل از رجبی، عباسی، ۱۳۹۰). در ویرایش چهارم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-IV) نام این اختلال «فوبیای اجتماعی» و نام فرعی آن را اختلال «اضطراب اجتماعی» در نظر گرفته شدند، اما در راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی ویراست پنجم (DSM-5) نام اصلی این اختلال را اضطراب اجتماعی در نظر گرفته است زیرا مشکلات به وجود آمده در اثر آن‌ها، در مقایسه با سایر فوبیاهای معمولاً فراگیرتر هستند و در فعالیت‌های عادی فرد نابسامانی بیشتری به وجود می‌آورند (گنجی ۱۳۹۲، به نقل از رضایی، امیری و طاهری، ۱۳۹۶).

اختلال هراس اجتماعی نشانگان عصبی روان‌شناختی پیچیده‌ای است که در طبقه‌بندی بین‌المللی اختلالات روانی، طبقه تشخیصی مستقلی را تشکیل می‌دهد. خصیصه اصلی آن ترس شدید و دائمی از موقعیت‌هایی است که در آن‌ها فرد در جمع دیگران قرار می‌گیرد یا باید جلوی آن‌ها کاری انجام دهد (لینوس و ریگس، ۲۰۱۶؛ به نقل از محمدخانی و بهروز، ۱۳۹۶). فرد در اختلال هراس اجتماعی و موقعیت‌هایی که احتمال مورد بررسی قرار داده شده است، می‌ترسد یا مضطرب می‌شود (کاکاوند، نیک اختر و سرداری پور، ۱۳۹۶؛ به نقل از کشاورز افشار، قاضی نژاد و سنایی، ۱۳۹۷). افراد مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی موقعیت‌هایی که ممکن است مورد ارزیابی قرار بگیرند، اجتناب کرده یا علائم شدید اضطراب را از خود نشان می‌دهند. نقص اجتماعی آن‌ها باعث می‌شود به‌گونه‌ای رفتار کنند که پیامدهای منفی نظیر مشکلات ارتباطی با خانواده همسر و دوستان حاصل شده و همچنین در ایجاد یک زندگی اجتماعی فعال و سودمند ناتوان باشند (کراسک و آستین، ۲۰۱۶؛ به نقل از علیزاده فرد، رافضی و تدریس تبریزی، ۱۳۹۷). بر اساس نتایج یک پژوهش ابعاد کمال‌گرایی والدین در بروز نشانگان اضطرابی دانش‌آموزان مفید به نظر می‌رسد (شعاعی، قنبری، پناغی و شایسته، ۱۳۹۴).

کمال‌گرایی و تمایلات آن ممکن است در دوران کودکی ریشه داشته باشد؛ محیطی که یکی مؤلفه‌های مهم آن سبک والدگری است (کاوامورا، فراست و هارماتز، ۲۰۰۲؛ به نقل از رحیمی و زارعی، ۱۳۹۵). تحقیقات اخیر در مورد کمال‌گرایی به این سازه به مثابه یک سازه چندبعدی می‌نگرد که شامل کمال‌گرایی مثبت و کمال‌گرایی منفی است. کمال‌گرایی را دارای جنبه‌های مثبت و منفی می‌دانند و آن را معادل کمال‌گرایی بهنجار و روان‌آزرده قرار می‌دهند. کمال‌گرایی مثبت، به‌جای هراس و نگرانی در مورد عدم تحقق اهداف و معیارهای دست‌نیافتنی، مثبت‌نگری و خوش‌بینی و آرمان‌های تحقق‌پذیر را در فرد فعال می‌سازد. بر اساس پژوهش‌ها کمال‌گرایی منفی را دارای سه مؤلفه است که به‌عنوان سه بعد کمال‌گرایی تعریف می‌شود و به‌صورت صفات شخصیتی در افراد تثبیت می‌شوند. کمال‌گرایی تلاش و کوشش برای بی‌عیب و بی‌نقص بودن فرد، قرار دادن معیارهای بالا در عملکرد، همراه با تمایلات انتقادی بیش‌ازحد در ارزیابی خود توصیف می‌کند. کمال‌گرایان را افرادی با عقاید محکم و ثابت می‌دانند و سختی عقاید و انعطاف‌ناپذیری یکی از اولین خصوصیات است که درباره افراد کمال‌گرا مطرح شده است (عبد خدایی، مهرام، ایزانلو، ۱۳۹۰). بر اساس آنچه گفته شد سؤال این پژوهش این است که آیا هراس اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی بر اساس کمال‌گرایی والدین پیش‌بینی می‌شود؟

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش کلیه والدین و دانش آموزان آن‌ها در مقطع ابتدایی سیستان و بلوچستان در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بودند. بر اساس فرمول پلنت از تاپاکینگ و فیدل (۲۰۰۷) حجم نمونه ۴۵۲ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش پس از انجام هماهنگی‌های لازم با مراکز ابتدایی سیستان و بلوچستان به محل کلاس دانش آموزان در این مراکز مراجعه کرده و سپس پرسشنامه‌های پژوهش برای پاسخگویی در اختیار والدین این دانش آموزان قرار داده شد. در هنگام اجرا به شرکت‌کنندگان اعلام شد که به‌عنوان سپاسگزاری از شرکتشان در تکمیل پرسشنامه‌ها، کسانی که مایل باشند از نتایج آزمونشان مطلع گردند، می‌توانند نام و یا نام مستعاری از خود در پرسشنامه درج کنند تا محقق آن‌ها را از نتایج مطلع سازد. در تکمیل هم‌زمان پرسشنامه‌ها، ترتیبی داده شد که تقریباً نیمی از شرکت‌کننده‌ها نخست اضطراب و سپس کمال‌گرایی و نیم دیگر برعکس تا بدین ترتیب آثار ناشی از ترتیب تکمیل پرسشنامه‌ها کنترل شود. در ابتدای پرسشنامه اصول اخلاقی پژوهش نوشته شد و طی آن شرکت آزادانه و داوطلبانه و محرمانه ماندن پاسخ‌ها شرح داده شد. این اصول برای آن‌ها خوانده می‌شود و از آن‌ها رضایت شفاهی جهت شرکت در پژوهش دریافت شد. سپس بر اساس دستورالعملی که در بالای پرسشنامه‌ها نوشته شده بود از آن‌ها خواسته شد تمامی سؤالات را به‌دقت بخوانند تا حد امکان سؤالی را بی‌پاسخ نگذارند. پژوهشگر بر روند اجرای پرسشنامه‌ها نظارت داشت تا تمامی پرسشنامه‌ها تکمیل گردد و هیچ پرسشنامه‌ای بدون پاسخ باقی نماند. بعد از گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌های پاسخ‌های افراد شرکت‌کننده با روش‌های آماری مناسب تجزیه و تحلیل گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی و استنباطی عمل شد. در سطح توصیفی جهت سنجش متغیرهای پژوهش از اندازه‌های گرایش به مرکز (میانگین) و اندازه‌های پراکنده از مرکز (انحراف معیار) استفاده خواهد شد. مفروضه‌های تحقیق شامل آزمون کلموگروف اسمیرنوف برای نرمال بودن توزیع نمرات، آزمون دوربین واتسون برای آزمون استقلال خطاها، آزمون ضریب تحمل و تورم واریانس برای بررسی عدم هم خطی چندگانه بود. در سطح استنباطی جهت بررسی روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه هراس اجتماعی

در این پژوهش برای بررسی هراس اجتماعی دانش آموزان از خرده مقیاس هراس اجتماعی در پرسشنامه هراس دانش آموزان ابتدایی که توسط اسپنش، ریپی، مکدونالد و اینگرام (۲۰۰۱) تهیه شده است استفاده شده است. این پرسشنامه توسط والد تکمیل می‌شود. این پرسشنامه شامل ۳۴ سؤال که سؤال ۲۹ به بعد در صورتی پاسخ داده می‌شود که کودک تا به حال حادثه‌ای بد یا ضربه آور را تجربه کرده باشد. این پرسشنامه ۵ خرده مقیاس شامل «هراس تعمیم‌یافته با سؤالات ۱، ۴، ۸، ۱۴ و ۲۸»، «اضطراب اجتماعی با سؤالات ۲، ۵، ۱۱، ۱۵، ۱۹ و ۲۳»، «وسواس بی‌اختیاری با سؤالات ۳، ۹، ۱۸، ۲۱ و ۲۷»، «جراحت جسمانی با سؤالات ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۷، ۲۰، ۲۴ و ۲۶» و «هراس جدایی با سؤالات ۶، ۱۲، ۱۶، ۲۲ و ۲۵» را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری آن به این صورت است که به گزینه همیشه درست است ۴ نمره، اغلب درست است ۳ نمره، گاهی درست است ۲ نمره، به ندرت درست است ۱ نمره و اصلاً درست نیست ۰ نمره داده می‌شود (قنبری و خان محمدی، ۱۳۹۳). در یک پژوهش آلفای کرونباخ برای مولفه‌ها شامل اضطراب تعمیم‌یافته ۰/۷۶، هراس اجتماعی ۰/۷۳، اختلال وسواس-بی‌اختیاری ۰/۵۳، ترس از جراحات جسمانی ۰/۷۶، هراس جدایی ۰/۶۴ و کل سؤالات ۰/۸۸ محاسبه شده است (قنبری، خان محمدی، خدایپناهی، مظاهری و غلامعلی لواسانی، ۱۳۹۰). در پژوهش‌های خارج از کشور بر روی نمونه‌های اسپانیایی آلفای کرونباخ پرسشنامه برای

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کل سؤالات ۰/۸۴ به دست آمده است (اورگیلس، پنوسا، فرناندز-مارتینز مارزو و اسپادا، ۲۰۱۸). در پژوهش حاضر روایی با استفاده از ضریب توافق کندال (روایی) برای کل سؤالات ۰/۴۱ و معنی‌دار در سطح ۰/۰۰۱ به دست آمده است و برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ برای کل سؤالات ۰/۹۸ به دست آمد.

پرسشنامه کمال‌گرایی

مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی توسط بشارت (۱۳۸۶) تهیه شده است. این پرسشنامه شامل ۳۰ سؤال و سه خرده «کمال‌گرایی خودمحور با سؤالات ۱، ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۸ و ۳۰»، «کمال‌گرایی دیگر محور با سؤالات ۴، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۷ و ۲۹» و «کمال‌گرایی جامعه‌محور با سؤالات ۲، ۶، ۲۲ و ۲۴» را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری آن در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای انجام می‌شود به این صورت که کاملاً مخالفم ۰ نمره، مخالفم ۱ نمره، نظری ندارم ۲ نمره، موافقم ۳ نمره و کاملاً موافقم ۴ نمره تعلق می‌گیرد (کریمی، کاوسیان، کرامتی، عربزاده و رضانی، ۱۳۹۵). دامنه نمرات بین ۱۰ و ۵۰ خواهد بود (بشارت، عزیزی و پورشریفی، ۱۳۹۵). در یک پژوهش همسانی درونی پرسشنامه با آلفای کرونباخ برای کمال‌گرایی خودمحور ۰/۸۵، کمال‌گرایی دیگر محور ۰/۸۳ و کمال‌گرایی جامعه‌محور ۰/۸۷ به دست آمده است (بشارت، کاشانکی، ۱۳۹۶). در یک پژوهش دیگر بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۹ محاسبه شده است (قاسمی پور کردمحل و امیری مجد، ۱۳۹۶). در یک پژوهش دیگر، ضریب آلفای کرونباخ برای ابعاد کمال‌گرایی خودمحور ۰/۸۹، برای کمال‌گرایی دیگر محور ۰/۸۳ و برای کمال‌گرایی جامعه‌محور ۰/۷۸ بود که نشانه هماهنگی درونی بالای این مقیاس است (موسوی مقدم، ظهیری خواه و باورصادجانی، ۱۳۹۵). در پژوهش حاضر روایی با استفاده از ضریب توافق کندال (روایی) برای کل سؤالات ۰/۳۱ و معنی‌دار در سطح ۰/۰۰۱ به دست آمده است و برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ برای کل سؤالات ۰/۹۱ به دست آمد.

نتایج

جدول ۱- تعداد، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
هراس اجتماعی	۴۵۲	۰	۲۰	۹/۱۱	۵/۲۷۵
کمال‌گرایی خودمحور	۴۵۲	۱۷	۶۱	۴۶/۴۴	۸/۰۵۴
کمال‌گرایی دیگر محور	۴۵۲	۱۹	۵۰	۳۵/۹۶	۶/۳۱۷
کمال‌گرایی جامعه‌محور	۴۵۲	۵	۱۸	۱۲/۲۷	۲/۸۹۲

جدول ۱- تعداد، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار هراس اجتماعی دانش آموزان ابتدایی و کمال‌گرایی والدین را نشان می‌دهد.

جدول ۲- خلاصه نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین کمال‌گرایی والدین با هراس اجتماعی دانش‌آموزان

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴
۱- هراس اجتماعی				
۲- کمال‌گرایی خودمحور	۰/۳۱۱**			
۹- کمال‌گرایی دیگر محور	۰/۴۱۷**	۰/۷۵۴**		
۱- کمال‌گرایی جامعه‌محور	۰/۳۵۴**	۰/۶۰۳**	۰/۷۳۶**	

** همه ضرایب همبستگی در سطح $\alpha=0/01$ (۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان) معنادار هستند.

بر اساس جدول ۲- نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین کمال‌گرایی خودمحور والدین با اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان ($r, p > 0/01 = 0/311$)، بین کمال‌گرایی دیگر محور والدین با اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان ($r, p > 0/01 = 0/417$) و بین کمال‌گرایی جامعه‌محور والدین با اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان ($r, p > 0/01 = 0/354$) رابطه معنی‌داری وجود دارد ($p < 0/01$). از آنجایی که روابط بین کمال‌گرایی والدین با اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان آن‌ها معنادار است در ادامه برای بررسی پیش‌بینی اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان بر اساس کمال‌گرایی والدین از رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است که نتایج در جدول ۳، ۴ و ۵ آمده است.

جدول ۳- خلاصه مدل رگرسیون چندمتغیره برای پیش‌بینی هراس اجتماعی دانش‌آموزان بر اساس کمال‌گرایی والدین

مدل	همبستگی چندگانه (MR)	مجذور R (ضریب تعیین)	مجذور R تعدیل شده
۱	۰/۴۲۰	۰/۱۷۷	۰/۱۶۳

با توجه جدول ۳- نتایج نشان داد که ضریب همبستگی چندگانه کمال‌گرایی والدین با اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان برابر ۰/۴۲۰ است. همچنین مقدار ضریب تعیین (مجذور R) برابر ۰/۱۷۷ است که نشان می‌دهد کمال‌گرایی والدین ۱۷ درصد از واریانس اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان آن‌ها را تبیین می‌کنند.

جدول ۴- نتایج تحلیل واریانس رگرسیون برای پیش‌بینی هراس اجتماعی دانش‌آموزان بر اساس کمال‌گرایی والدین

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری F
رگرسیون	۸۸۸/۳۵۴	۳	۲۹۶/۱۱۸	۱۲/۴۵۵	۰/۰۰۱
باقیمانده	۴۱۳۶/۸۶۵	۱۹۴	۲۳/۷۷۵	-	-
کل	۵۰۲۵/۲۱۹	۱۹۳	-	-	-

بر اساس جدول ۴- نتایج تحلیل واریانس یک راهه نشان داد که مقدار F به دست آمده برابر ۱۲/۴۵۵ است که در سطح آلفای کوچکتر از ۰/۰۱ معنی‌دار است.

جدول ۵- ضرایب رگرسیون چندمتغیره برای پیش‌بینی اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان بر اساس کمال‌گرایی والدین

سطح معناداری	t	ضرایب غیراستاندارد		متغیرهای پیش‌بین	
		ضرایب استاندارد	B		
۰/۱۶۷	۱/۳۸۶	-	-۲/۲۱۹	۶/۰۷۶	ثابت (Constant)
۰/۹۳۳	۰/۰۸۴	۰/۰۰۹	۰/۰۶۷	۰/۰۰۶	کمال‌گرایی خودمحور
۰/۰۱۸	۲/۳۹۵	۰/۲۹۹	۰/۱۰۴	۰/۲۴۸	کمال‌گرایی دیگر محور
۰/۱۷۶	۱/۳۵۹	۰/۱۴۰	۰/۱۸۷	۰/۲۵۴	کمال‌گرایی جامعه‌محور

جدول ۵- نتایج ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون چندمتغیره به روش هم‌زمان برای پیش‌بینی هراس اجتماعی دانش‌آموزان بر اساس کمال‌گرایی والدین را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج کمال‌گرایی خودمحور ($P > 0/05$ و $\beta = 0/009$) و کمال‌گرایی جامعه‌محور ($P > 0/05$ و $\beta = 0/140$) هراس اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی نمی‌توانند بکنند. همچنین نتایج نشان داد کمال‌گرایی دیگر محور ($P < 0/05$ و $\beta = 0/299$) نقش معناداری در پیش‌بینی هراس اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی پیش‌بینی هراس اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی بر اساس کمال‌گرایی والدین بود. یافته‌ها نشان داد که بین کمال‌گرایی والدین با هراس اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز آشکار کرد که ۱۷/۷٪ درصد از کل واریانس اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی به وسیله ابعاد کمال‌گرایی والدین تبیین می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ابعاد کمال‌گرایی والدین سهم معنادار در پیش‌بینی اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی دارند. این نتیجه با نتایج تحقیقات شعاعی، قنبری، پناغی و شایسته (۱۳۹۴) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که خانواده به‌عنوان نخستین واحد اجتماعی، وظایف و کارکردهای متفاوتی بر عهده دارد و مکان اصلی تربیت و اجتماعی شدن انسان‌ها، یادگیری ارزش‌ها، هنجارها و شکل‌گیری کنش و تعاملات بین فردی است. تأثیر محیط خانواده در شکل‌گیری شخصیت و بروز رفتارهای سازگارانه افراد بر کسی پوشیده نیست، به‌خصوص در سنین نوجوانی که دوران هویت‌یابی و استقلال‌طلبی نوجوانان است (عبدی و درخشانی، ۱۳۹۵). محیط خانواده، مساعدترین مکان برای رشد و تعالی فکری و جسمی اوست (دیتوس، هارپر، استینز، جانس و ایسر، ۲۰۱۸). در تبیین نقش کمال‌گرایی والدین می‌توان گفت که کمال‌گرایی منفی برعکس کمال‌گرایی مثبت، انتظارات غیرواقعی‌بینانه را گسترش می‌دهد و ارزش‌های انتقادی را در پی دارد. یکی از مشخصه‌های کمال‌گرایی منفی اصرار بر تحمیل معیارهای کمال‌گرایان به اشخاصی است که برای فرد اهمیت بسیار دارند (کمال‌گرایی دیگر محور)، مثل تحمیل معیارهای آرمانی والدین بر فرزندان. این فرایند تحمیل

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

معیارهای کمال‌گرایانه والدین که معمولاً فراتر از امکانات و توانایی‌های فرزندان است، ترس از روابط اجتماعی، ترس از ارزیابی منفی و ترس از شکست در فرزندان افزایش می‌یابد و تجربه هراس اجتماعی در فرزندان را دامن می‌زند. لذا منطقی است گفته شود که ابعاد کمال‌گرایی والدین سهم معنادار در پیش‌بینی هراس اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی دارند. از آنجا که پژوهش حاضر در میان دانش‌آموزان ابتدایی و والدین آن‌ها در سیستان و بلوچستان صورت گرفته در خصوص تعمیم نتایج بایستی با احتیاط عمل شود و از تعمیم نتایج به سایر جوامع در سایر شهرها خودداری شود. این پژوهش می‌توانست هم به صورت کمی و کیفی (ترکیبی) انجام شود، اما به دلیل نبود شرایط مصاحبه این امکان در پژوهش حاضر مهیا نبود و یکی از موانع و محدودیت‌های پژوهش این مورد بود. یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش مقطعی بودن و انجام آن با روش همبستگی بوده است، بنابراین نمی‌توان روابط علی و معلولی بین متغیرها را بررسی کرد. پژوهش‌های مشابه در دیگر شهرها و فرهنگ‌های دیگر برای شناخت عوامل مؤثر بر هراس اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی اجرا شود. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های مشابه بر روی دیگران اختلالات اضطرابی دانش‌آموزان انجام شود تا عوامل مؤثر بر هراس دانش‌آموزان ابتدایی چنین افرادی نیز مشخص شود. در پژوهش‌های آینده از طرح‌های ترکیبی (کیفی و کمی)، حجم نمونه بالاتر و روش‌های پیچیده‌تر آماری که امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود.

منابع

۱. بشارت، محمدعلی. (۱۳۸۶). ساخت و اعتباریابی مقیاس کمال‌گرایی چندبعدی تهران. فصلنامه پژوهش‌های روانشناختی، ۱۱(۱)، ۶۷-۴۹.
۲. بشارت، محمدعلی؛ عزیزی، کورش؛ و پورشریفی، حمید. (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های فرزندپروری والدین با کمال‌گرایی فرزندان در نمونه‌ای از خانواده‌های ایرانی. خانواده پژوهی، ۷(۲۶)، ۱۶۰-۱۴۵.
۳. بشارت، محمدعلی؛ کاشانکی، حامد (۱۳۹۶). ابعاد کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی: تفاوت‌های جنسیتی. رویش روان‌شناسی، ۴(۴)، ۹۲-۷۳.
۴. دمرچلی، نسیم؛ کاکاوند، علیرضا؛ و جلالی، محمدرضا. (۱۳۹۶). تدوین مدل ارتباط اضطراب اجتماعی با اختلال بدریخت‌انگاری بدن: نقش میانجی ترس از ارزیابی مثبت و منفی. فصلنامه مطالعات روانشناختی، ۱۳(۲)، ۱۳۲-۱۱۳.
۵. رجبی، غلامرضا؛ و عباسی، قدرت‌الله. (۱۳۹۰). بررسی رابطه خود انتقادی، اضطراب اجتماعی و ترس از شکست با کمرویی در دانشجویان. پژوهش‌های روانشناسی بالینی و مشاوره، ۱(۲)، ۱۸۲-۱۷۱.
۶. رحیمی، مهدی؛ و زارعی، الهام. (۱۳۹۵). نقش ابعاد دلبستگی بزرگ‌سالی در سرزندگی تحصیلی با واسطه‌گری ابعاد خودکارآمدی مقابله با مشکلات و کمال‌گرایی، فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۳(۱۲)، ۶۹-۵۷.
۷. شعاعی، پروین؛ قنبری، سعید؛ پناغی، لیلی؛ و شایسته، زهرا. (۱۳۹۴). بررسی رابطه کمال‌گرایی والدین و نشانگان اضطرابی در دانش‌آموزان دبستانی، سومین کنفرانس ملی روانشناسی و علوم رفتاری.
۸. عبدخدایی، محمد سعید؛ مهرا، بهروز؛ و ایزانلو، زهرا. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین ابعاد کمال‌گرایی و اضطراب پنهان در دانشجویان. پژوهش‌های روانشناسی بالینی، ۱(۱)، ۵۸-۴۷.
۹. عبدی، هدی؛ و درخشانی، سوران. (۱۳۹۵). رابطه الگوهای ارتباطی خانواده، اعتیاد به اینترنت و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز. فصلنامه علمی و پژوهشی فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۷(۲)، ۵۷-۳۹.
۱۰. علیزاده فرد، سوسن؛ رافعی، زهره؛ و تدریس تبریزی، معصومه. (۱۳۹۷). تأثیر درمان بین‌فردی بر اضطراب اجتماعی و نظریه ذهن دانشجویان دانشگاه پیام نور استان تهران. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۹(۲)، ۹۶-۸۸.
۱۱. قاسمی پور کردمحل، معصومه؛ و امیری مجد، مجتبی. (۱۳۹۶). نقش ابعاد کمال‌گرایی و سبک‌های دفاعی در افسردگی دانشجویان. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۸(۲)، ۱۰۱-۹۳.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱۲. قنبری، سعید؛ و خان محمدی، مریم. (۱۳۹۳) مقیاس اضطراب دانش آموزان ابتدایی: پرسشنامه، روش اجرا و نمره‌گذاری (نسخه فارسی). فصلنامه روانشناسان ایرانی (روانشناسی تحولی) ۱۱(۴۱)، ۱۱۸-۱۱۵.
۱۳. قنبری، سعید؛ و خان محمدی، مریم؛ خداپناهی، محمدکریم؛ مظاهری، محمدعلی؛ و غلامعلی لواسانی، مسعود. (۱۳۹۰). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس اضطراب دانش آموزان ابتدایی. مجله روانشناسی، ۱۵(۳)، ۲۳۴-۲۲۲.
۱۴. کریمی، کامبیز؛ کاوسیان، جواد؛ کرامتی، هادی؛ عربزاده، مهدی؛ و رضانی، ولی‌الله. (۱۳۹۵). الگوی ساختاری کمال‌گرایی، انگیزش تحصیلی و بهزیستی روانشناختی در دانش‌آموزان دبیرستانی. فصلنامه روانشناسی کاربردی، ۱۰(۳)، ۳۲۷-۳۱۱.
۱۵. کشاورز افشار، حسین؛ قاضی نژاد، نیکو؛ و سنایی، نادره. (۱۳۹۷). بررسی نقش هوش هیجانی و تفکرات مثبت والدین در میزان اضطراب اجتماعی نوجوانان دختر مبتلا به اختلال یادگیری. مجله علمی و پژوهشی ناتوانی‌های یادگیری، ۷(۴)، ۱۴۷-۱۳۰.
۱۶. محمدخانی، محی‌الدین؛ بهروز، بهروز. (۱۳۹۶). پیش‌بینی گرایش به اعتیاد و اختلالات مرتبط با مواد بر اساس اختلال اضطراب اجتماعی و کیفیت زندگی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر کرمانشاه. مجله سلامت جامعه، ۱۱(۱)، ۱۹-۱۰.
۱۷. موسوی مقدم، سیدرحمت‌الله؛ ظهیری خواه، ندا؛ و باورصادجانی، آرزو. (۱۳۹۵). پیش‌بینی رابطه بین هوش معنوی و کمال‌گرایی با راهبردهای مقابله‌ای در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر شوش. مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، ۲۶(۱)، ۶۰-۵۶.
۱۸. Dittus, P. J., Harper, C. R., Steiner, R. J., Johns, M. M., & Ethier, K. A. (۲۰۱۸). The Protective Role of Parental Monitoring and Family Rules in Sexual Minority Youth Risk Behavior. *Journal of Adolescent Health*, ۶۲(۲), S۳۳.
۱۹. Orgilés, M., Penosa, P., Fernández-Martínez, I., Marzo, J. C., & Espada, J. P. (۲۰۱۸). Spanish validation of the Spence Preschool Anxiety Scale. *Child: care, health and development*, ۴۴(۵), ۷۵۳-۷۵۸.
۲۰. Spence, S. H., Rapee, R., McDonald, C., & Ingram, M. (۲۰۰۱). The structure of anxiety symptoms among preschoolers. *Behaviour Research and Therapy*, ۳۹(۱۱), ۱۲۹۳-۱۳۱۶.
۲۱. Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (۲۰۰۷). *Using multivariate statistics* (۵th ed.), Boston: Allyn & Bocon.